

УДК 159.928(23):316.612

Валентин Рибалка,
м. Київ

МАТЕРИНСЬКІ ЗДІБНОСТІ Й ТАЛАНТИ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Аналізуються материнські задатки, здібності й таланти жіночої особистості, актуалізація яких призводить до прямого й безпосереднього їх засвоєння дитиною як стартових ідеалів і зразків розвитку її первинних здібностей до успішного життя, обдарованості як передумови її загального життєвого успіху.

Ключові слова: материнські здібності, материнські таланти, розвиток дитини, спрямованість особистості матері.

© В. Рибалка, 2012

Роль матері у становленні дитини як особистості загальноновизнана, вона виняткова, первинна і фундаментальна щодо інших чинників становлення новонародженої людини. Водночас спостерігається недостатність змістовних науково-психологічних досліджень про особистість матері, її здібності як головний чинник гуманізації, персоналізації дитини, як визначальний фактор, що зумовлює долю дитини, її майбутнє. Сама ж дитина в перші роки життя (3 – 6 років), як правило, позбавлена чітких і повноцінних спогадів (тим більше – розуміння) про ту титанічну працю, яку виконує заради нього найрідніша й найближча людина – мати.

Природа ніби навмисно приховує ці роки й задіює свідомість, «Я» маленької людини лише наприкінці дошкільного віку, через декілька років після народження, ніби приховуючи таємницю цього періоду, щоб якнайдовше зберегти таїну природи, справжнє диво існування в ті роки унікального спілкування матері і дитини, для якого властиве майже повна відсутність антагонізму, більше того – наявність найщирішої взаємної любові, що дозволяє матері без будь-яких перешкод здійснювати головне дійство і передавати народженому з її тіла (до появи його певної автономності, свідомої саморегуляції) людських цінностей, гуманістичних еталонів розвитку особистості.

Недаремно Л. Виготський зауважував, що новонароджена людина володіє максимальною соціальністю і, додамо, гуманністю, духовністю – у власній абсолютній залежності від людської культури й у своїй унікальній ангельській готовності асимілювати, засвоювати й розвивати все людське, соціальне, особистісне.

Уявляючи всю складність характеристики матері, ми не претендуємо на її вичерпність в нашому викладенні. Розробляючи його окремий варіант одночасно з іншими аспектами цієї проблеми, ми обмежуємо своє завдання спробою збору й первинної систематизації емпіричних матеріалів про психологічні якості жіночої особистості як матері, особливо тих, що характеризують її в акмеологічному контексті. Адже відомо, на жаль, що поруч із талановитими матерями (а їх переважна більшість) існують такі, які з певних причин вже при народженні відмовляються від своїх дітей, а також ті, які виконують свій материнський обов'язок не належним чином. На їх фоні, а також на тлі тих випадків, коли дитя залишається без матері та потрапляє в маргінальне середовище або навіть у звірині зграї, назавжди втрачаючи можливість стати

людиною, місія нормальної і видатної матері в соціалізації дитини, перетворенні її на людську особистість особливо виразна.

Саме ці приклади привертають увагу. Нас цікавить здатна, обдарована, талановита мати як джерело гуманізму, як творець обдарованості дитини, перетворення її в людину, в особистість. Цей зв'язок між обдарованістю матері й обдарованістю дитяти очевидний, але природа її не настільки зрозуміла, навіть таємна. Ми використовуємо при цьому відомості педагогів і психологів, наших колег про те, що допомогло їх матерям у становленні дітей як особистостей. Проте, будучи сином, чоловіком, батьком сина і двох дочок, а також маючи досвід педагогічного і практичного психолога системи освіти, цього недостатньо, щоб емпатійно стати на місце матері, усвідомити й пережити її власний досвід і описати його. Але деякі такі емпатичні спроби все ж корисні для розуміння даної проблеми, і ми також на них спиратимемося. Враховували ми й ту обставину, що материнство при всьому своєму очевидному значенні для соціалізації дитяти та формуванні його як особистості, залишається й, мабуть, завжди буде, а може й має залишатися достатньо таємною, прагматичною наукою, що складно осягається.

Ми спробуємо контурно систематизувати наявні в нашому розпорядженні дані про особу матері на основі авторського уявлення про загальну психологічну структуру особистості, систематично використовуваного в ході організованої нею рефлексії. Йдеться про складну систему материнських інстинктів, що надійно зберігаються, пробуджуються та розгортаються в певний час, і рефлексів, потреб, що актуалізуються і формуються, навичок, знань, умінь, цілісних емоційно-фізіологічних комплексів, материнських стилів рефлексії, материнських рис вдачі, особливих устремлінь і намірів матері, унікальних форм спільності з дітьми, які в сукупності забезпечують гарантований успіх її високої материнської місії, беруть початок в унікальній людині – матері – і мають результатом особистість дитини.

Таким чином, ризикуючи піддатись формалізації властивостей особистості матері, що не формалізуються, ми все ж удаємося до використання певних формальних засобів для здобуття змістовної психологічної характеристики властивостей особистості матері. Розглянемо ці властивості в рамках першого, соціально-психолого-індивідуального виміру особи, в який входять такі основні

властивості, як спілкування, спрямованість, характер, самосвідомість, досвід, інтелект, психофізіологія.

Спілкування матері з дитиною, здібність до нього – найважливіша характеристика її особистості. Ми почнемо аналіз цієї найголовнішої здатності матері не з фрагментарного опису її емоційно-фізіологічного спілкування з немовлям, що тільки народилося, а дещо раніше – з періоду зачаття і виношування плоду. Спочатку завдяки любові дівчини й особливому спілкуванню з коханим хлопцем створюється її дивна спільність із обранцем, яка перетворює його із закоханого в нареченого, у чоловіка і батька їх дитини. Починаючи з такого очікуваного моменту зачаття, в контексті цієї парної любовної спільності поступово формується нова спільність – «мама – дитина». Спочатку це генетична, біохімічна, органічна, а потім – психофізіологічна і психологічна спільність. Остання виникає пізніше, пройшовши, мабуть, якісь несвідомі стадії, а спочатку, коли з'являється упевненість у факті вагітності (це супроводжується, як відомо, певними змінами в самопочутті, наприклад, запамороченнями, змінами в апетиті, появою нових смаків, невідомих раніше світовідчуттів, поглядів на життя тощо).

Фахівці розглядають ці зміни як ознаки появи нового життя в житті матері, якій поступово передаються нові переваги. У пренатальний період єдність матері з плодом абсолютна, оскільки вони утворюють один організм. Адже це так і є, хоча можна передбачити й іншу формулу такої спільності – плід стає особливим органом материнського тіла, який живе в період вагітності за рахунок її ресурсів, за законами її організму. У пренатальний період єдність матері та дитини абсолютна ще й тому, що зростаючий із заплідненої яйцеклітини плід знаходиться в тілі матері, є якби її своєрідною органічною частиною, тісно пов'язаною з іншими її складовими через кровоносну, нервову, м'язову та інші системи материнського організму. Це має, мабуть, і психологічні наслідки, в усякому разі в цій органічній спільності не може не зароджуватись спілкування матері з дитиною, що народилась. Наприклад, ненька ставить до плоду дитяти і як до самої себе, і як до нової істоти, вважаючи її своєю органічною власністю та водночас відчуваючи її певну автономність, самостійність усередині себе – відчуваючи його рухи, якісь не зовсім «свої» емоційні стани, зміни в органах відчуттів тощо.

Організм матері є первинною внутрішньою коліскою, про яку потрібно піклуватися, створювати в ній сприятливі умови для життя плоду. В цей дивний період пренатального дозрівання плоду відбувається становлення материнських рис, таких як: дбайливість, обережність, обачність, відданість дитяті, звичайно ж, на основі центрованої переорієнтованості матері на потреби і стани дитяти як частки себе, що зростає в особливу власну сутність поза нею.

І коли відбувається народження дитини з внутрішньої тілесної оболонки матері, зміна органічного характеру спільності, то з необхідністю розвивається нова, вже психологічна спільність у формі специфічного спілкування між матір'ю і дитям. Такого досвіду немає ні в кого, окрім матері, наприклад, досвід батька є принципово іншим, суто зовнішнім і поверхневим, більш умоглядним і формальним, що може послужити причиною певного нерозуміння ним природи того, що відбувається у процесі спілкування матері й дитини.

Присутність батька, що допускається зараз при пологах і появі на світ немовля, сприяє перевороту в його розумінні і дитяти, і матері, усвідомленню цінності найближчих йому людей. Зміни в самосвідомості матері, сконцентровані на дитяті й на собі, утворюють психологічну базу для подальшої гуманізації матір'ю новонародженої дитини через себе. Адже вона єдина, хто в змозі надати йому цілком себе та здійснити процес «олюднення». Замінити її в цій функції неможливо через непереборну дистанційність щодо дитини інших людей і близьких родичів.

Слід зазначити, що, починаючи з перших днів народження, у дитини, що «відбрунькувалася» від матері через акт народження-автономізації, діє потужний механізм наслідування емоційних, поведінкових, вербальних проявів матері. На цю подію можна поглянути і з егоцентричної точки зору щодо наявності сутнісних, генетичних сил організму самої дитини. Адже немовля не даремно ставиться матір'ю в центр її інтересів, оскільки з позицій вимог майбутньої популяції воно вже підпорядкувало собі поведінку багатьох дорослих людей, починаючи з матері і батька, бабусь і дідусів, близьких родичів – варто лише поглянути на радісний рух всього роду, що розпочався з нагоди народження спадкоємця. Тому саме немовля, не дивлячись на його нинішню фізичну слабкість, володарює над ситуацією і вимагає передачі йому всіх фізичних,

фізіологічних, психологічних ресурсів попередніх поколінь і головним чином – через матір.

Спілкуванню мами з дитям властива особлива афіліація, тобто глибинна потреба у спільності з дитям, у спілкуванні з ним як із самою собою, адже це частка її тіла, особливий орган її материнського організму, за допомогою спілкування вона не перериває зв'язку з ним. Тому мовлення її найбільш зрозуміле дитині, оскільки вона спирається на відчуття й емоції, що пронизували її в утробі матері, тому приймає її ніжні дотики, звуки, інтонації, посмішки, погляди, цілунки як живильні сили розвитку.

Спілкування матері з дитям виконує, поряд із мотиваційною, комунікативною, розуміючою, роз'яснювальною, організуючою, співробітницькою, емоційною, ще й особливу розвивальну місію – всією своєю майстерністю, мистецтвом спілкування мати ніби пристрасно закликає: зростає, моє улюблене дитя, швидше ставай на ноги, не хворій, будь здоровим, сильним, добрим, розумним, гідним – про це говорить кожен жест, кожен погляд, кожне слово, кожен крок мами. І дитина не може не відгукнутися на цей заклик.

Природною у процесі спілкування матері та дитяти є передача йому основ рідної мови, материнське навчання його якнайтоншим нюансам цієї мови, оволодіння з її допомогою основами народної культури. Мовне спілкування матері й дитини – це і досконале емоційно-інтонаційне кодування мови, що відбувається в процесі співу перед засипанням і уві сні колискових (чим не гіпнопедія!) пісень, розповіді казок (чим не театр!), виконання народних пісень і танців (чим не концерт!), виконання обрядів і народних звичаїв (чим не свято!), приготування народних страв (бенкет дитинства!) тощо. Так, дитя ніколи не забуде слів матері й бабусі під час приготування їжі, аромату домашнього хліба й борщу, парного молока і киселю, смаку пиріжків і печива у формі пташок і звіряток, запаху квітів і вишень біля дідової і бабиної хатини, бачення квітучих яблунь і акації тощо.

Стрямованість особистості мами, її бажання та наміри як закон визначають майбутнє дитяти. Ще Я. Коменський (1592 – 1670) у своїх порадах матері [2, с. 11] стверджував, що головною метою родинного виховання є високе призначення – розумна душа дитяти. Тому на найбільший відхід заслуговує душа як головний аспект людини, щоб вона могла перебувати в тілі прикрашеною. «А про тіло слід піклуватися для того, щоб воно стало житлом,

придатним і гідним безсмертної душі». Він стверджував, що мати, яка бажає бачити своїх майбутніх дітей живими, здоровими й сильними, повинна піклуватися про це вже під час вагітності, тобто бути стриманою і розсудливою, не об'їдатись, не вживати алкоголю, уникати посту, очищення, кровопускання, нежиті, не виснажувати свої сили важкою працею – і не ослабляти тим самим свою дитину. Іншими словами, вона має уникати будь-яких надмірностей, поки вагітна. До цього можна додати й інші вимоги сучасної пренатальної медицини, психології і педагогіки. Кажучи про цілі виховання дітей батьками, Я. Коменський радив установлювати потрібну мету, що полягає у вихованні благочестя, гречності та знання мов і наук [1, с. 158-159].

Окрім здоров'я і фізичного зростання дитини, мати прагне розкрити перед ним світ речей, явищ і людських відносин, спочатку шляхом прямої демонстрації, потім словесної вказівки на них, їх найменування, осмислення, поступового розширення актуального раціонального їх кругозору, привчаючи все більш самостійно діяти в цьому багатомірному і по-різному психологічно дистанційному світі. Ось тут і формується спрямованість на цей зовнішній, наочний і людський світ крізь призму багатоаспектності потреб у ньому, інтересів, мотивів, смислів, устремлінь, намірів, цілей, планів, програм, проектів освоєння цього світу та життя в ньому.

Матір налагоджує порядок у кожному напрямі розвитку, формуючи в дитини відповідні первинні бажання, знання, уміння, навички, відчуття. Кожен перспективний напрям починається, якщо потрібно, з показу, потім реалізується та відпрацьовується у спільній діяльності й лише потім реалізується дитиною самостійно при стверджувальному схваленні неньки. Це начебто непомітне мистецтво оволодіння через взаємодію з наочним світом звичайними дітьми під керівництвом матері виступає в інших, посправжньому драматичних випадках, наприклад, у розвивальних заняттях фахівців із сліпоглухоніми дітьми.

Характер мам може бути справжньою сукупністю вищих чеснот людства, звернених до дитини, оскільки вона реалізує всю благодатну, гуманістичну, розвивальну суть людського характеру на благо життя, здоров'я, розвитку, щастя дитини. З народження немовляти мама, тілесно відділяючись, дистанціюючись відносно новонародженого, звертається до нових засобів інтеграції з ним,

роль яких виконує також і її характер. Заради цього відбувається певна поляризація рис її вдачі.

Можна перерахувати межі інтенсивно гуманізуючого немовля характеру мами. Це доброзичливість, уважність, ласкавість, ніжність, чесність, терпимість, працьовитість, відданість, вірність, мудрість, невтомність, відповідальність, жертвовність, безмежна любов до своєї дитини. Риси вдачі матері – як система її стосунків до світу, до природи, до суспільства, до людей, до дітей, до себе, до речей, до праці – концентруються в ставленні до дитини і стають чинником «олюднення», розвитку дитини, своєрідною матрицею репродукції її властивостей в особистість дитини. Характерна обдарованість матері, що виявляється в силі її характеру, його дієвості, стабільності, стійкості, стає джерелом характерної обдарованості дитяти.

Характер матері в цей період, пізніше й завжди найбільш прихильний до власної дитини, її потреб і станів. До особистості матері дитина завжди може звернутися за захистом, душевним комфортом, за силою, за орієнтирами, за відповідями на будь-які питання без дозволу й згоди мами. Материнський характер як джерело життєвої сили завжди відкритий для дитини, що розглядає його як абсолютну власну душевну опору на життєвому шляху.

Самосвідомість, внутрішнє «Я» мами, її обдарованість рефлексії визначається тією унікальною обставиною, що після народження дитини вони, хоча і стають більш автономними по відношенню один до одного, але звертаються до нових засобів інтеграції між ними. Як найближча до свого новонародженого дитяти істота, мама особисто й особово найбільш відповідальна за його життя, здоров'я й розвиток – навіть при повній підтримці та відповідальності інших членів сім'ї і суспільства. Вона ближче за всіх до дитяти і тісніше за всіх стикається з ним, найбільш впливова по відношенню до нього, максимально самостійна й тому покладається на своє «Я».

Матір виховує дитя за своєю подобою, образом, продовжуючи в цьому сенсі дорогу його народження з себе, спираючись на надзвичайно розвинену в дитини здібність до наслідування – спочатку тілесного, яке уподібнюється всій руховій системі матері (від наслідування міміки, рухів тіла, рук до наслідування стояння, ходіння, складних інструментальних рухів і поведження з предметами). Тому такий важливий допологовий фізичний і

психологічний розвиток майбутніх матерів як майбутніх «моделей» для наслідування дітьми. Про це свідчить програма підготовки вихованок в інститутах шляхетних дівчат.

Про взаємне уподібнення двох найближчих істот свідчить і подібність у красі матері та дитини, що так яскраво демонструють картини Рафаеля, Леонарда да Вінчі й інших живописців. Можна передбачити, що подібна до майбутньої дитини ангельська краса жінки спочатку спеціально призначена для його майбутнього батька, який у любові до краси її матері може побачити і прийняти образ свого майбутнього дитяти. Після його народження ця краса дістається вже самому немовляті. Мати своєю красою ніби представляє його майбутньому батькові та емоційно-естетично домовляється за допомогою своєї любовної згоди з ним про спільне зачаття, народження і виховання дитини. Тому краса матері є і для дитини, і для її батька абсолютним еталоном на все життя.

Досвід, мистецтво бути матір'ю є унікальними серед усіх видів людських мистецтв. Що може робити мама? На думку дитини, – все! Вона володіє всіма потрібними для неї знаннями, уміннями, навичками, стійкими й надійними емоціями та відчуттями. Мама любить свою дитину понад усе на світі та може віддати своє життя й здоров'я заради її життя і здоров'я – і їй немає рівних у самопожертві.

Жодна людина з оточення дитини, крім матері, не виконує без утоми протягом багатьох років стільки роботи для неї, забезпечуючи її виношування, народження, годування, догляд за нею, співпрацюючи, спілкуючись з нею, виховуючи, навчаючи, лікуючи, захищаючи так, що дитина не може не бути зобов'язаною їй на все життя. У скрутні хвилини, в мить небезпеки з надією на порятунок і захист заклично звучить її звернене до найріднішої людини заповітне «Мама!»

Інтелект матері визначається необхідністю вирішувати всілякі проблеми дитяти, пов'язані зі створенням сприятливих умов для його розвитку як людини й усуненням погроз для його життя та здоров'я. Відчуття і сприйняття, увага й пам'ять, мислення й уява матері гранично актуалізовані практичними завданнями забезпечення нормальних умов життєдіяльності спочатку абсолютно безпорадної істоти, цілком залежної від дорослих і, насамперед, від матері. Від її інтелектуальних здібностей залежать

умови для нормального фізичного зростання немовля, розвитку його психіки й формування основ становлення його особистості.

Усі проблеми дитини є проблемами мами, і вона вирішує їх максимально синергетично, проте не абсолютизуючи свої рішення, змінюючи їх у разі потреби вдалішими знахідками інших. Я. Коменський відзначає своєрідну діалектику мислення матері, підпорядковану благополуччю дитини, яка бере свій початок і в дитячих численних питаннях, і відповідях на важкі ситуації в житті дитини. Спочатку вона задає їх мовчки, потім вголос, потім – прислухаючись до «своїх» питань у вустах дитини і відповідаючи на них, а згодом – і до самостійних відповідей дитини. Діалог із дитям пронизаний такими питаннями до «себе-дитини» і відповідями-рішеннями на них. Чи не бере свій початок в такому «розділено-об'єднаному» діалозі діалектичне мислення «матері-дитини»?

Ось де знаходиться справжнє джерело пізнання дитиною світу – в інтелекті мами. Експериментально доведено залежність інтелекту дитини від інтелекту матері, ширше – від батьків, від їх інтелектуальних установок, від уваги й поваги до дитини, розуміння її пізнавальних потреб, від спільних роздумів і фантазування, почуттів, відчуттів і сприйняття, розділених із дитям. Дитина наслідує інтелект матері, повторює тисячі її інтелектуальних рішень, тим більше, що вони стосуються власне її, просякнуті любов'ю до неї, розуміє, що предметом материнського шукання істини є найголовніша з них – вона сама як вища істина.

Особливий розквіт материнського й дитячого інтелекту виявляється з поступовим входженням слова, літературних творів, наприклад, казок, розповідей у спілкування матері з дитям. І який би сюжет не розглядався, дитина завжди в центрі уявних подій, серед казкових героїв, спілкується та взаємодіє з ними, вирішує спільно з ними проблеми, розвиваючи своє власне мислення й уяву. Тут з'являється поряд із маминим «Я» і «Я» уявних героїв, «Я» дитини як діалогічного відгуку на сяяння яскравого материнського сонця. Чи не це таємниче «Я» матері інтеріоризується, привласнюється дитиною в дитинстві, а потім усе життя вважається людиною своїм неповторним унікальним власним «Я»?

Через інтелектуальне спілкування, через його «матеріалізовану» афіліацію, комунікацію, перцепцію, інтеракцію, атракцію передаються дитині від матері базові мотиви, інтереси,

сенси, цілі, плани, інтенціональні відчуття тощо. Закличне й рятівне слово «Мама!» знову й знову звучить при кожному загостренні життєвої ситуації, в кожній несподіваній проблемі, невдачі, загрозі життю. Воно з'являється як перше й головне слово-заклинання до абсолютного авторитету улюбленої людини, готової прийти на допомогу та віддати всю себе дитині.

Індивідуальність матері, представлена нерозгаданими глибинами її психогенетичної, психофізіологічної природи, не піддається якому-небудь точному науковому аналізу, вона може бути лише поверхнево виявлена в деяких відчуттях і емоціях. Очевидно, що в період виношування, народження, догляду й виховання власної дитини в неї актуалізуються унікальні материнські інстинкти, рефлекси, загострюється психофізика, з'являється особлива чутливість нервової системи до всього комплексу відчуттів і сприйняття, емоцій і моторики дитини. Крім того, з'являються, мабуть, якісь невідомі науці екстраздібності, які діють потім усе життя і виявляються в стосунках із людьми як паранормальні в їх сприйнятті здібності. Очевидно, це ефект материнського посилення чутливості, що зберігається на все життя, інтуїції, уяви, що примножується і передається від матері. Про це свідчать спостереження філософів і поетів (наприклад, «принцип матерів» Гейне).

Діяльнісний вимір життєвої місії матері, вічна праця мами за ствердження життя в її дітях – унікальне явище в людській популяції і суспільстві. Мати – це невтомний трудівник, закоханий у свою працю, в його предмет – дитину, який прагне до успіху й лише до успіху, вважаючи, що її дитина – найкраща і найпрекрасніша, і тому вона готова навіть до наймитської праці заради її щастя. Мама готова майже наодинці, як богиня, створити з дитини-ангела дорослу людину, громадянина, героя, бога. Божественна сутність матері знайшла своє віддзеркалення в мистецтві, науці й релігії. Так, майже в усіх релігіях світу є свята, присвячені Богоматері, наприклад, у православ'ї з 12 найважливіших релігійних свят 4 присвячені Божій Матері, а всього в його церковному календарі налічується 262 свята, пов'язані з її ім'ям. Матері присвячені найвеличніші пам'ятники архітектури, наприклад, собор Паризької Богоматері, мадонни Рафаеля, Леонарда да Вінчі, Мікеланджело та ін., духовні гімни, увічнення образу матері в народній творчості, у прозі й поезії.

Завдяки релігії та мистецтву затвердився культ Матері, що став найзаслуженішим і найсвітлішим з усіх породжених людською культурою культів особистості!

Віковий вимір життя матері дивно виявляється в тому, що у сприйнятті дітей, онуків і правнуків вона завжди, на всіх вікових етапах життєвої дороги, залишається юною й молодою. Вона сама, звичайно, була немовлям, малятком, дівчам, підлітком, дівчиною, нареченою, молодою дружиною, але стала мамою, авторитетною матір'ю сімейства, бабусею, прабабусею, що дає дар життя подальшим поколінням свого роду, і тому, навіть після відходу в світ інший, залишається в пам'яті поколінь довше, ніж хто-небудь із близьких людей. Саме тому реальний родовий, родинний матриархат завжди був і понині залишається гендерною домінантою життя. Недаремно на зорі людства, у важкі, холодні й голодні, небезпечні та тривожні тисячоліття його становлення саме матриархат був рятівною основою життя людських родів і племен. Увесь праматеринський досвід і віковий досвід мами покладені до ніг подальших поколінь дітей, онуків, правнуків. Мати виступає геніальним конструктором, технологом, охоронцем життя. Кажучи словами С. Лема, вона володіє всією сукупністю технологій відтворення й утвердження життя, снуванням безперервного полотна життя дитини (і не однієї – адже ще століття тому кількість дітей у сім'ї нерідко досягала десяти й більше), а праця матерів створює основу розростання життя цілісної людської популяції, цивілізації, суспільства, людства.

Що ж до наукової проблеми виявлення материнських задатків, здібностей і талантів, то головний критерій їх визначення очевидний – це діти, їх життєве, громадянське та професійне благополуччя, здібності й обдарованість. Материнські задатки й таланти жіночої особистості – головне джерело життєвих здібностей і обдарованості дитини.

Список використаної літератури

1. Мицик Ю.А., Плохій С.М., Стороженко І.С. Як козаки воювали: Історичні розповіді про запорізьких козаків. – 2-е вид. – Дніпропетровськ : Січ; Київ: МП «Пам'ятка України», 1991. – 302 с.
2. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / За заг. ред. З.Н. Борисової. – К. : Вища школа, 2004. – 511 с.

Валентин Рыбалка

МАТЕРИНСКИЕ СПОСОБНОСТИ И ТАЛАНТЫ КАК ГЛАВНЫЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА

Анализируются материнские задатки, способности и таланты женской личности, актуализация которых приводит к прямому и непосредственному их усвоению ребенком как стартовых идеалов и образцов развития его первичных способностей к успешной жизни, его детской одаренности как предпосылки его общего жизненного успеха.

***Ключевые слова:** материнские способности, материнские таланты, развитие ребенка, направленность личности матери.*

Valentin Ribalka

MATERNAL CAPABILITIES AND TALENTS AS LEADING FACTOR OF DEVELOPMENT OF CHILD

The empirical materials on the woman's psychological qualities as a mother are systematized in the article. Systematization is based on the author's psychological structure of the individual. Features of mother's personality are considered within the persons' social, psychological and individual dimension, which includes such basic features as communication, orientation, character, self-identity, experience, intelligence etc.

Thus, mother's communication with a child - is the most important characteristic of her personality, affected by the premarital and marital relationships, prenatal period when there is a formation of maternal and parental features. Communication has a wide range of functions and specific features. Mother's personality focus, her desire and intentions determine the child's future; form his orientation in the world through the prism of demands, interests, motives, meanings, aspirations, intentions, goals, plans, and projects of world exploring and living in it. Mother's character is a set of higher virtues of humanity, because it implements the humanistic essence of human's character for the good of child's life, health, development and happiness. There is a certain polarization of features of her character, which are the original matrix of the features reproduction in the child's personality. Mother's self-consciousness concentrates in search of new means of integration with the child after the birth. Parenting of the child occurs through imitation, so future mothers' prenatal development as future "models" for children is important. Experience, the art of being a mother is unique because, in the child's opinion, she has all the knowledge and skills necessary for the infant's personality development. Mother's intelligence is determined by the necessity to create favorable conditions for the child's development as a human and elimination of all his life and health threats. Activity dimension of the mother's personality vital mission, her casual, tireless, sacrificial work for the strengthening of life in her children is a unique phenomenon in society.

So, the maternal making, capabilities and talents of womanish personality, actualization of which results in their direct and direct mastering a child as starting ideals and standards of development of it primary capacities for successful life, is analysed, gifts as pre-conditions of it general vital success.

Key words: *maternal capabilities, maternal talents, development of child, orientation of personality of mother.*

Одержано 03.09.2011 р.

